

Курс "Християнська етика - 2"

Відеолекція 1: "Поважай своїх батьків" (П'ята Заповідь)

(Девід Феддес)

Вих.20:12. Шануй свого батька та матір свою, щоб довгі були твої дні на землі, яку Господь, Бог твій, дає тобі!

Колись жив старий чоловік. Його очі моргали, руки тремтіли; коли він їв, столові прилади нервово стукотіли, часто він марно намагався і втрачав ложку з рук. Іноді він проливав на скатерть. В той час чоловік жив у свого одруженого сина, оскільки в нього не було іншого місця для проживання. Дружина сина була сучасною жінкою, яка вважала, що в її будинку не варто виділяти багато місця свекру.

"Я не можу цього терпіти, - сказала вона. — Це заважає мені бути щасливою жінкою".

Таким чином, вона та її чоловік взяли дідуся за руку, м'яко, але твердо, і провели його до кутка кухні. Там вони посадили його на табурет і дали йому їжу, скромну за обсягом, у глиняній мисці. З того часу він завжди їв в цьому куточку, дивлячись на стіл з благальним поглядом.

Одного разу його рука тремтіла сильніше, ніж зазвичай, і глиняна миска впала і розбилася.

"Якщо ти - свиня, - сказала невістка, - то тобі доведеться їсти з жерла". І вони зробили йому невеличке дерев'яне жерло, з якого з того часу він і харчувався.

У цієї пари був чотирирічний син, якого вони дуже любили. Одного разу під час вечері молодий чоловік помітив, як його син захопився грою з дерев'яними кусочками й запитав, що він робить.

"Я роблю жерло", - сказав хлопчик, посміхаючись у пошуках схвалення, - "щоб годувати тебе та маму, коли я виросту".

Деякий час подружжя мовчки дивилися один на одного. Потім вони обоє розплакалися. Після цього вони підійшли до старого чоловіка, взяли його за руки та повели його назад до столу. Вони посадили його в зручне крісло й подали їжу на тарілці. З того часу ніхто більше не сердився, коли він голосно їв, проливав їжу або випадково ламав якісь речі.

Це одна з казок братів Грімм, переказана Джой Девідман. Ця історія достатньо просто й зрозуміло пояснює нам важливий урок: поважайте своїх батьків, інакше ваші діти поводитимуться з вами нечесно. Ця думка з усіх боків збігається з тим, що Бог говорить нам у п'ятій заповіді: "Шануй свого батька та матір свою, щоб довгі були твої дні на землі, яку Господь, Бог твій, дає тобі!" (Вихід 20:12).

Розрив між поколіннями

Відношення, які дорослі діти мають до своїх літніх батьків, є лише завершальною фазою відносин. Все починається ще в дитинстві. В цей період ви повністю залежите від своїх батьків і, отже, підкоряєтеся їх владі та авторитету. З часом, коли ви зростаєте і перетворюєтесь на підлітків, то стаєте більш незалежними. Навіть якщо ви все ще залежите від своїх батьків, отримуючи від них їжу, одяг і дах над головою, ви стаєте набагато менш

залежними від них у своєму мисленні. Ваше ставлення до їхньої влади суттєво змінюється. Чотирирічна дитина схильна вважати, що мати й тато завжди праві, але якщо вам вже чотирнадцять, то, ймовірно, ви будете вважати, що ваші батьки завжди неправі.

Підліткові роки можуть бути важким часом як для дітей, які намагаються знайти спільну мову з батьками, так і для самих батьків. Чи знаєте ви, яку пораду колись дав Марк Твен батькам? "Коли дитині виповнюється 13 років, посадіть її у бочку, забийте кришку цвяхами і годуйте через отвір. Коли їй виповнюється 16, заткніть отвір". Звісно, це перебільшення, зазвичай відносини між підлітками та батьками не настільки погані, але іноді вони можуть нагадувати схожі історії!

Відносини між дітьми та батьками ніколи не обходяться без проблем, проте наше суспільство робить їх ще складнішими через сильний акцент на індивідуалізмі та менший акцент, який приділяється сімейним зв'язкам. Одного разу було проведено міжкультурне опитування. Людей з різних країн попросили завершити речення: "Я люблю свою матір, але...". Як би ви закінчили це речення? У західних країнах більшість учасників вирішили використовувати це речення, щоб висловити критику своїм матерям. У Південно-Східній Азії більшість людей заповнили пропуск зовсім інакше. Відповідь зазвичай була такою: "Я люблю свою матір, але... я ніколи не зможу віддячити їй за все, що вона зробила для мене".

Розгляньмо критично питання про те, чому повага до наших батьків настільки важлива й одночасно така складна, особливо в нашому суспільстві. Що відбувається, коли підлітки більше цікавляться каналами, такими як MTV, ніж мають бажання слухати ідеї своїх батьків? Що відбувається, коли літні люди, які мають добре здоров'я, віддають перевагу тому, щоби жити поруч з полем для гольфу, ніж бути ближче до своїх дітей та онуків? А що на рахунок старих, які опинилися в незручному становищі через погіршення здоров'я і яким надається навіть не жерло в куточку, а місце в будинку для літніх? Нам потрібно замислитися над тим, чому розрив між поколіннями виявився таким великим і що потрібно для його подолання.

Важлива заповідь

Перш ніж ми поглибимося в цю тему, я хочу сказати ще кілька слів. Серед Десяти Заповідей повеління поважати своїх батьків, є п'ятою заповіддю, а не першою. Перші чотири заповіді стосуються того, як ми повинні шанувати Бога. Бог має бути на першому місці. Діти поважатимуть своїх батьків найбільш щиро, і батьки заслуговують цю повагу, коли вся сім'я прагне шанувати Бога разом. Фахівці з сімейних питань часто говорять про "якісний час". Але немає кращого "якісного часу", ніж той час, який сім'я проводить разом один з одним і з Богом. Це і є справжній "якісний час".

Ісус сказав, що весь закон може бути зведений до двох основних принципів: любити Бога найбільше за все і любити свого ближнього, як самого себе. З Десяти Заповідей перші чотири стосуються любові до Бога, а решта шість - любові до наших ближніх. П'ята заповідь є першою, яка безпосередньо впливає на наші стосунки з іншими. Повага і любов до інших починаються в родині.

П'ята заповідь чітко вказує на те, що наше ставлення до батьків має безпосередній вплив на наше майбутнє. Якщо діти поважають своїх батьків, і якщо батьки поведуться так, щоб заслуговувати на таку повагу, то вони можуть розраховувати на світле майбутнє. З іншого

боку, якщо діти не поважають своїх батьків, проявляють неповагу і безчестя, то їхнє майбутнє виглядає досить похмуро.

Для розуміння серйозності цього питання розглянемо наступні факти. В ранній період існування народу Божого, ізраїльського народу, Бог вказав на застосування смертної кари до бунтівних дітей. У той історичний момент ізраїльтяни були різноманітною, хаотичною групою колишніх рабів. Вони ніколи не стали б великою нацією зі здоровими сім'ями, міцними спільнотами та глибокою вірою, якби відкидання батьківської влади було б поширеним явищем. Безчестя до батьків, як рак, було б смертельним для всієї спільноти, і таке ставлення потрібно було викорінювати.

Це не означає, що п'ятирічну дитину можна було б вбити в той момент, коли вона зробила щось, що їй заборонили батьки. Закон застосовувався лише до дуже непокірних порушників старшого віку, до тих, хто був невинуватим, хронічним алкоголіком або аморальною особою, яка погрожувала своїм батькам і відкидала всі їхні поради та попередження. Навіть в такому випадку батьки не мали влади вбити свою дитину просто так, як це робили в багатьох інших народах того часу. Смертну кару можна було застосувати лише після розгляду цієї справи владою на загальному зібранні всієї спільноти (Повторення Закону 21:15-21). З усім тим, це був дійсно суворий закон, даний для вирішення особливо важких ситуацій. Ми живемо на більш пізньому етапі Божого одкровення, але суворість цього вироку на більш ранньому етапі показує нам, наскільки серйозними є наслідки приниження та безчестя своїх батьків.

Затвердження влади

Маючи на увазі вищесказане, розгляньмо, яке значення має для нас заповідь пошани до батьків.

По-перше, ця заповідь затверджує владу. Заповідь полягає в пошані. Пошана - це не особливо сентиментальне слово. Пошана - це слово, пов'язане з визнанням влади. Любов і прихильність, звісно, дуже важливі в сім'ї, але також має існувати певна структура влади.

Однак, майже жоден з представників влади в наш час не користується великою популярністю. З 1960-х років у нашому світі вважається майже моральним обов'язком сумніватися у владі, а не шанувати її. Незалежно від того, про що ми говоримо: чи то про уряд, церкву чи батьків, - люди сьогодні схильні обурюватися владою і вважати, що єдина думка, яка дійсно має значення - це їх власна. У певні періоди історії та в деяких культурних середовищах вважалося, що всі мають негайно підкорятися людям, що мають владу, навіть якщо вони були диктаторами й поводитись абсолютно неправильно. Проте таке ставлення малоймовірно належить до наших днів. Сьогодні ситуація більше нагадує наступний опис: "У нашій шкільній системі вчителі бояться директора, директор боїться шкільної ради, шкільна рада боїться батьків, батьки бояться дітей, а діти... діти нікого не бояться".

Звісно, вищесказане може бути трохи перебільшеним, але повага до влади дійсно знаходиться на мінімумі, і багато людей вважають, що так і має бути. Батьки та вчителі часто відчують себе неспроможними керувати дітьми. Сучасний підхід в основному полягає в тому, щоб вважати дітей добрими та благородними. Завдання батьків - якомога більше дозволяти й підтримувати, не нав'язуючи свою думку дітям. Так само вчителі в школі повинні сприяти зміцненню самооцінки дітей і допомагати їм висловлювати свої власні цінності, при цьому нічого не нав'язуючи їм.

Проте, коли це відбувається, батькам і вчителям доводиться відмовлятися від своєї законної влади. Їм наказано надавати авторитетне моральне керівництво самим дітям. Діти повинні знати, що їхні інстинкти не завжди правильні, і багато з їх бажань можуть зруйнувати їх особисте життя, а багато з їхніх цінностей є егоїстичними та аморальними. Серед іншого, прояв влади означає сказати: "Я знаю більше про правильне життя, ніж ви. Тому я буду навчати вас. Я очікую, що ви будете слухати". П'ята заповідь наказує батькам здійснювати свою владу належним чином. Бог не наказав би дітям шанувати та поважати своїх батьків, якби не передбачив в першу чергу дати владу батькам.

Що відбувається, коли батьки втрачають впевненість і відмовляються від своєї влади, або коли діти відкидають владу добрих батьків? Діти звільняються від влади? Зовсім ні. Вони просто підкоряються іншим авторитетам.

Змагання авторитетів

Якщо ви підліток і не намагаєтеся догоджати батькам, чи це означає, що ви тепер сильні та незалежні та приймаєте лише свої власні рішення? Не зовсім. Зазвичай це означає, що ви більше схильні задовольняти своїх однолітків, ніж батьків. Ви хочете відповідати стандартам вашої вікової групи та ваших друзів. Ви хочете купувати те ж саме взуття, одяг, мати таку ж зачіску, сережки та все інше, що відповідає "зовнішності" ровесників. Ви хочете говорити слова, які вони говорять, слухати їх музику і робити те, що роблять діти навколо вас.

Іноді це досить безпечно, але інколи може призвести до серйозних наслідків. Коли хтось пропонує вам сигарету, "коктейль" або наркотики, чи спробує залучити вас до незаконних дій, чи намагається вас переконати в сексуальних справах, чи вас тисне на здійснення злочину, чи говорить, ніби з вами щось не так, якщо ви все ще незаймана дівчина, і ваш партнер тисне на вас у сексуальних стосунках, чи намагаються змусити вас зробити щось, що ви не бажаєте – чи вони все це роблять через їх справжню турботу про ваше майбутнє щасливе життя? В таких моментах підлітку важко стриматися і не піддаватися впливу компанії, особливо якщо він не має батьків, які навчили б його правильно обирати.

І ви знаєте, що тут насправді трагічно? Те, що саме в той момент, коли ви та ваші друзі думаєте, що робите те, що хочете, замість того, що хочуть дорослі. Коли ви вважаєте, що ваше покоління дійсно звільнилося від контролю дорослих, то насправді виконуєте волю певних дорослих, які приховуються за кулісами та знають, як керувати вами, як лялькою-маріонеткою. В більшості випадків за модою в одязі, взутті, зачісках і так далі стоять винахідливі маркетологи, які спрямовані на кожне нове покоління. Вони намагаються поглибити розрив між поколіннями, щоб підлітки й діти робили те, що хочуть дорослі продавці, а не те, що хочуть батьки.

Візьмемо MTV. Це телеканал, який належить і керується дорослими. Його основною метою є заробляти гроші для дорослих, які володіють акціями в великій корпорації, що володіє MTV, як однією зі своїх багатьох активів. Перед тим, як MTV почав мовлення, група дослідників дуже ретельно планувала, як вони могли б привернути підлітків, отримати високі рейтинги та продавати багато дисків та інших товарів. Керівники MTV називають його "найбільш дослідженим каналом в історії". MTV вивчала життя дітей і підлітків, але не з метою допомогти їм стати кращими та щасливішими, а просто для маніпулювання ними з метою змусити їх купувати те, що ці компанії продають. Боб Піттман, один із важливих постатей, що

стоять за лаштунками, сказав: "На MTV ми не прагнемо дістатися до 14-річних - ми володіємо ними".

Більшість молодіжної культури сьогодення фактично управляється дорослими. Єдиний інтерес до молоді — це їх експлуатація та використання для заробітку грошей. На кожну групу дітей, які пускають слині над порнографічним журналом, припадають неохайні дорослі мільйонери, такі як Х'ю Хефнер або Боб Гуччіоне, які посміхаються всю дорогу до банку. За кожним фільмом або телешоу, що показують гарячу сексуальну сцену і дають дітям відчуття, що в цьому полягає любов, стоять голлівудська студія та корпоративний спонсор, які отримують свої мільйони, навіть коли підлітки вагітніють, хворіють і втрачають будь-яку повагу до сексу, любові та шлюбу.

На кожну дитину, яка курить цигарку, тому що інші діти думають, що це круто, припадають керівник рекламної компанії та тютюнова компанія, що зловтішаються з приводу мільйонів, які Джо Кемел заробляє на молодіжному ринку. На кожну дитину, яка вживає наркотики або випивку від іншої дитини, припадає дорослий торговець наркотиками або дорослий керівник пивоварної компанії, яка щойно стала багатшою. Грошами кожної дитини, яка купує альбоми зіпсованого співака, такого як Курт Кобейн, Мадонна, Ексл Роуз або Майкл Джексон, набиваються кишені керівників компаній, що займаються звукозаписом.

Такі дорослі займаються заробітком користуючись дітьми і знають, які кнопки натискати. Вони знають, що бунтарство, гнів, секс, насильство та вплив однолітків особливо сильно притягують збентежених підлітків. Ці дорослі майстерно маніпулюють їхньою думкою, щоб заробляти на них гроші. В результаті батьки, які просто хочуть допомогти своїм дітям подолати ці проблеми, здобути перемогу над злом і вирости дорослими, залишаються «поза грою», а підліток не в змозі їх зрозуміти.

Якщо ви - підліток, вам варто знати, що відбувається. Справа не в тому, чи слідуєте ви прикладу дорослих. Справжнє питання полягає в тому, яких саме дорослих? Тих, хто оцінює вашу душу в доларах, чи тих, хто дав вам життя, любить вас і бажає допомогти вам стати мудрими, сильними та добрими? Поважайте свого батька та свою матір, і ви зможете набагато краще протистояти маніпуляторам.

Щодо вас, батьки: не біжіть від свого покликання. Встановлюйте владу. Не бійтеся навчати й пояснювати свої переконання дітям. Якщо ви не хочете впливати на своїх дітей, ви будете єдиною людиною, хто цього не робить. Наркоторговці, виробники порнографії, звукозаписувальні компанії, продавці сигарет, пивоварні, голлівудські продюсери — вони зроблять все замість вас, що в їхній силі, щоб впливати на ваших дітей. Звісно, ви можете досягти більшого, ніж цей натовп.

Повага до старших

В епоху, яка так негативно ставиться до влади, п'ята заповідь продовжує закликати нас шанувати владу. До того, в епоху, яка славить молодість і зневажає старість, п'ята заповідь закликає нас поважати старших. Якщо ваш девіз - "не довіряй нікому старше 30 років", то, що ви робитимете, коли вам виповниться 30? Однією з проблем, що виникає якщо ми не поважаємо людей похилого віку, полягає в тому, що ми ніколи по-справжньому не подорослішаємо самі. Дедалі більше людей застряють у нескінченній юності. Їм уже по тридцять - сорок років, але, як і раніше, для них страшна відповідальність, вони вважають за

краще вести сексуальні експерименти замість укладання шлюбного заповіту на все життя. Люди витрачають неймовірну кількість грошей і зусиль, щоб не виглядати на свій вік, роблячи підтяжки, ліпосакцію, перефарбовуючи волосся та багато іншого.

На противагу цьому Біблія говорить: "Сивизна то пишна корона" (Приповісті 16:31). У старості є щось чудове. Молодість має свої переваги, але й старість також несе в собі свої плюси. У Божому задумі є щось особливе в кожній фазі життя. У дітей величезна енергія та ентузіазм, тоді як у людей похилого віку великий досвід і мудрість. Біблія говорить: "Окраса юнацтва їхня сила, а пишність старих сивина." (Приповісті 20:29).

Частиною шанування наших батьків є визнання мудрості, що приходить із віком. Марк Твен одного разу описав власні підліткові роки та своє ставлення до батька таким чином: "Коли мені було чотирнадцять років, мій батько був таким невігласом, що я ледве міг виносити його присутність. Але коли мені виповнився двадцять один рік, мене вразило, як багато він навчився за сім років".

Багато хто з нас може впізнати себе в цьому описі. Коли ми проходимо через роки формування власної особистості, коли тільки вчимося думати самостійно, то інколи можемо вважати, що наші батьки назавжди відстали від життя, що вони зовсім нас не розуміють, що вони взагалі неосвічені. Але коли ми пройшли цю стадію, у нас знову виникає повага до мудрості наших батьків.

Говорячи про все це, я не намагаюся стверджувати, що всі батьки ідеальні, або що старіння автоматично робить вас мудрішим. Є й такі батьки, які зловживають своєю владою та насправді некомпетентні у багатьох питаннях. Є люди, які, замість того, щоб ставати старшими й мудрішими, просто старіють. Бог закликає нас поважати батьків і старших, але Він також закликає батьків, бабусь і дідусів бути людьми, які заслуговують на таку повагу. В Біблії, у посланні до Ефесян, у 6 розділі говориться: "Діти, слухайтеся своїх батьків у Господі, бо це справедливо!", а потім сказано: "А батьки, не дратуйте дітей своїх, а виховуйте їх в напominанні й остереженні Божому!" (Послання до Ефесян 6:1,4).

Подолання прірви між поколіннями

Там, де між поколіннями існує прірва, де діти та батьки далекі один від одного, і тим і іншим необхідно примиритися з Господом і виконати Його волю. Тільки тоді вони зможуть по-справжньому примиритися один з одним. П'ята заповідь показує нам, що люди, посвячені Богові, також будуть віддані своїй сім'ї.

Занадто часто відбувається так, що наші власні особисті бажання ставляться на перше місце, а сім'я опиняється на другому плані. Коли це відбувається, прірва між поколіннями перетворюється на величезний каньйон. Якщо бабусі та дідусі воліють поле для гольфу або засмагу на сонці більше, ніж час у компанії своїх дітей та онуків, їм не слід надто дивуватися, якщо вони зрештою опиняться в будинку для людей похилого віку, де вони нечасто бачитимуть своїх дітей та онуків. Я не кажу, що людям похилого віку не можна насолоджуватися теплим кліматом, і я не кажу, що завжди буде проявом неповаги та лиходійства, якщо літній людині, яка потребує особливого догляду, доводиться жити в будинку для людей похилого віку. Але я помічаю, що надто часто сімейні зв'язки розглядаються швидше як тягар, ніж благословення. Нам потрібно ставити стосунки вище особистого задоволення та зручності. Ми повинні запитувати себе і Бога, як ми можемо

якнайкраще виявити любов до наших близьких, перш ніж подумати про те, як ми можемо розважитися. Тільки взаємна любов та повага можуть подолати прірву між поколіннями.

Там, де існують зв'язки любові та поваги, що ґрунтуються на спільній вірі в Ісуса Христа, члени сім'ї можуть підтримувати один одного, і кожне покоління може пишатися іншим. Притчі 17:6 виражають це так: "Вінок старих — сини синів, і слава дітей — батьки їх".

Молімося про те, щоб ми з Божою допомогою зробили все необхідне, щоб такі стосунки стали реальністю для кожного з нас.